

ინფორმაცია

კასპისა და გორის მუნიციპალიტეტებში, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ 50 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის („ნიფოზა“) და 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე შემოსული შენიშვნების/მოსაზრებებისა და წინადადებების შესახებ

შენიშვნების/მოსაზრებებისა და წინადადებების ავტორები	შენიშვნების/მოსაზრებებისა და წინადადებების შინაარსი	პასუხი/რეაგირება
<p>საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისათვის - „საბუკო“ (შენიშვნის დაფიქსირების თარიღი: 21.09.2021)</p>	<p>გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესი ხარვეზებით მიმდინარეობდა და საქმიანობაზე უარის თქმის გადაწყვეტილება უნდა მიღებულიყო შემდეგი საფუძვლით: (1) კომპანიის მიერ კვერნაკის ქედის საპროექტო ტერიტორიად შერჩევა განაპირობა ქარის რესურსებმა, ალტერნატივების განხილვა კი არ მოხდა; (2) კომპანიამ ვერ უზრუნველყო ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული, გარემოსდაცვითი კანონმდებლობითა და სკოპინგის დასკვნით სავალდებულო ინფორმაციის წარმოდგენა, რასაც გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო მოითხოვდა.</p>	<p>(1) გზშ-ის ანგარიშში, ამასთან ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტროს მოთხოვნის შესაბამისად წარმოდგენილ დამატებით დოკუმენტაციაში, მოცემულია პროექტის ალტერნატივების ანალიზის, მათ შორის ტერიტორიის შერჩევის, შესახებ სათანადო ინფორმაცია. გზშ-ის ანგარიშისა და დამატებით წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შესაბამისად, ქარის ელექტროსადგურის განთავსების ტერიტორიის შერჩევის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს ტერიტორიის ენერგეტიკული პოტენციალი, ხოლო მაღალი ენერგეტიკული პოტენციალის გათვალისწინებით განხილულია სამი ალტერნატიული არეალი (I - იმერეთის მხარის ტერიტორიები, II - შიდა ქართლის და მცხეთა-მთიანეთის მხარის ტერიტორიები; III - სამცხე-ჯავახეთის და ნაწილობრივ ქვემო ქართლის მხარის ტერიტორიები) და მოცემულია ქარის ენერჯის გამოყენების პერსპექტიული ტერიტორიების ჩამონათვალი (მთა-საბუეთი</p>

		<p>II, გორი-კასპი, ფარავანი, მთა-საბუეთი I, ქუთაისი, ფოთი, ჭოროხი, სამგორი, რუსთავი). გარდა ენერგეტიკული პოტენციალის ალტერნატიული არეალების ანალიზისთვის გამოყენებულია გარემოსდაცვითი და სოციალური კრიტერიუმები (მაგ: საშიში გეოლოგიური პროცესების რისკები, ბიოლოგიურ გარემოზე შესაძლო ზემოქმედება, დაცული ტერიტორიების არსებობა, კერძო მფლობელობაში ან სარგებლობაში არსებული მიწის ნაკვეთებზე და ქონებაზე ზემოქმედება). საპროექტო არეალებიდან, შესაბამისი კრიტერიუმების ანალიზის საფუძველზე, უპირატესობა მიენიჭა II ალტერნატივას და საპროექტოდ შეირჩა გორი-კასპის ტერიტორია, კვერნაკის ქედი. შერჩეულ საპროექტო არეალზე შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდს“ საქართველოს მთავრობასთან გაფორმებული აქვს შესაბამისი მემორანდუმი. დამატებით წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში ასევე დაზუსტდა ტურბინა-გენერატორების განთავსების ცალკეული ალტერნატიული ვარიანტების აღწერა და შეფასება, განსაკუთრებით ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების კუთხით. (2) გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ბიომრავალფეროვნების კვლევის ანგარიში. ამასთან, გამოკვეთილია მნიშვნელოვან ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ინდივიდები/სახეობები და განსაზღვრულია შემარბილებელი ღონისძიებები, მონიტორინგის საკითხები.</p>
--	--	--

		<p>ბიომრავალფეროვნების კუთხით, განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე ზემოქმედების შემცირების მიზნით, პირობები განსაზღვრულ იქნა ასევე შესაბამის გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში (იხ. დანართი).</p>
<p>-</p>	<p>ალტერნატივების განხილვის საკითხი პროექტისთვის პრობლემას წარმოადგენს, სკოპინგის ეტაპიდანვე. კერძოდ, სკოპინგის ანგარიშში ვკითხულობდით: „საქართველოს ქარის ატლასის მიხედვით, კვერნაკის ქედი თავისი გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე გამორჩეულია ქარის ენერჯის მაღალი რესურსებით. დღეისათვის საპროექტო ტერიტორიაზე დამონტაჟებულია ქარის მონიტორინგის ორი სადგური. წინასწარი მონაცემების მიხედვით, ტერიტორიაზე არსებული ქარის რეჟიმი ხელსაყრელია ელექტროენერჯის წარმოების თვალსაზრისით. გამომდინარე აღნიშნულიდან, ქარის ელექტროსადგურის პროექტის განხორციელება უნდა მოხდეს საქართველოს მთავრობასთან გაფორმებული მემორანდუმით განსაზღვრული ტერიტორიის ფარგლებში და შესაბამისად საპროექტო არეალის ალტერნატიული ვარიანტები განხილვას არ ექვემდებარება“. ეს კომპანიის მხრიდან გარემოსდაცვითი პრინციპებისა და მოთხოვნების შესრულების, კანონმდებლობის უგულვებელყოფაა, რაც გარემოს დაცვისა და</p>	<p>50 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის („ნიგოზა“) და 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი იყო ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობისა და მისი განხორციელების ადგილის ალტერნატივების შესახებ. ალტერნატივების შესახებ კანონმდებლობით დადგენილი ინფორმაციის გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენის საკითხი კომპანიას განესაზღვრა ასევე სკოპინგის დასკვნით.</p> <p>გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილ იქნა საპროექტო ალტერნატივების, მათ შორის საპროექტო არეალის, ტუბინების განთავსების ლოკაციებისა და ქვესადგურის ადგილმდებარეობის ალტერნატივების შესახებ ინფორმაცია. პროექტის განხორციელების ადგილის/არეალის ალტერნატივების შერჩევისას გამოყენებულ იქნა, როგორც ენერგეტიკულ-ეკონომიკური, ისე გარემოსდაცვითი და სოციალური (მაგ: საშიში გეოლოგიური პროცესების რისკები, ბიოლოგიურ გარემოზე შესაძლო</p>

	<p>სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაძლებლობას ამლევდა, პროექტზე უარყოფითი გადაწყვეტილება მიეღო. ამის ნაცვლად, პროექტი გაგრძელდა, კომპანიის მხრიდან წარმოდგენილი გზშ ანგარიში კი, ვერ უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსისა და სამინისტროს მოთხოვნების შესრულებას.</p> <p>გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის (ბ) ქვეპუნქტის თანახმად, გზშ ანგარიში უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას გარემოს დაცვის მიზნით შემოთავაზებული დაგეგმილი საქმიანობისა და მისი განხორციელების ადგილის ყველა გონივრული ალტერნატივის შესახებ. აქედან გამომდინარე ალტერნატივები განხილული უნდა ყოფილიყო გარემოს დაცვის მიზნით და არა ეკონომიკური, ტექნიკური კუთხით, კვერნაკის ქედი შერჩეულიყო, როგორც პროექტის განხორციელების ადგილი.</p> <p>ადგილმდებარეობის ალტერნატივების განხილვა რომ არ მომხდარა, ამას ადასტურებს ასევე, 2021 წლის 3 სექტემბერს სოფელ ნიგოზაში გამართული საჯარო განხილვა, სადაც საკონსულტაციო კომპანია შპს „გამა კონსალტინგის“ წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ ტერიტორიაზე ქარის სადგურის განთავსების საფუძველი კვერნაკის ქედის ქარის რესურსია.</p>	<p>ზემოქმედება, დაცული ტერიტორიების არსებობა, კერძო მფლობელობაში ან სარგებლობაში არსებული მიწის ნაკვეთებზე და ქონებაზე ზემოქმედება) კრიტერიუმები. შესაბამისი კრიტერიუმების ანალიზის, განსაკუთრებით გარემოსდაცვითი და ენერგეტიკული მახასიათებლების, საფუძველზე ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო არეალად შერჩეული იქნა გორი-კასპის ტერიტორია, კვერნაკის ქედი. ამასთან, ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე წარმოდგენილი დამატებითი დოკუმენტაციის ფარგლებში, ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების ჭრილში, დაზუსტდა/დასაბუთდა საპროექტო ტურბინა-გენერატორების განლაგების სქემის ალტერნატივის შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის თითოეული ალტერნატივის აღწერა და შედარებითი ანალიზი. საპროექტო არეალში ტურბინების განლაგების სქემებიდან უპირატესობა მიენიჭა მე-4 ალტერნატივას, რომელიც გულისხმობს ქარის ტურბინა-გენერატორების განთავსებას კვერნაკის ქედის მხოლოდ ჩრდილოეთ ფერდობზე. აღნიშნული ალტერნატიული ვარიანტის შერჩევით პროექტის განხორციელების არეალი კიდევ უფრო დამორდა ორნითოფაუნის მნიშვნელოვანი სახეობის, ფასკუნჯისთვის ხელსაყრელ საბუდარ ადგილებს ფასკუნჯზე მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედების შემცირების მიზნით.</p>
--	---	--

		<p>2021 წლის 3 სექტემბერს სოფელ ნიგოზაში გამართული საჯარო განხილვაზე შპს „გამაკონსალტინგის“ წარმომადგენელმა განმარტა, რომ - ვინაიდან სკოპინგის ანგარიშის წარდგენის დროს საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია საქმიანობის დაგეგმვის ადრეულ ეტაპზე მიმართოს სამინისტროს განცხადებით, სწორედ ამიტომ სკოპინგის ანგარიშში პროექტირების პირველ ეტაპზე არ იყო მითითებული ალტერნატივების დეტალური ანალიზი. წარმოდგენილ გზშ-ის ანგარიშში კი საპროექტო ალტერნატივები დეტალურად არის განხილული.</p> <p>გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით დაწყებული ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით წარმოდგენილ დაზუსტებულ დოკუმენტაციას თან ახლავს ასევე ა/ო „საბუკოს“ მიერ დაფიქსირებულ საკითხებზე კომპანიის მიერ გაკეთებული შესაბამისი კომენტარები, სადაც განმარტებულია რომ დაგეგმილი საქმიანობა ითვალისწინებს ელექტრონერგიის წარმოებისათვის ქარის ენერგიის გამოყენებას, შესაბამისად პირველ რიგში უნდა შეირჩეს ისეთი ტერიტორიები, რომლებიც ხასიათდებიან ქარის ენერგიის მაღალი პოტენციალით. საქართველოს მთავრობამ, ჩატარებული კვლევების და ქარის ატლასის მონაცემების მიხედვით, ქვეყნის</p>
--	--	---

		<p>ტერიტორიაზე გამოყო ქარის მაღალი აქტივობის მქონე ტერიტორიები, რომლებზედაც დაიგეგმა ქარის ელექტროსადგურების მშენებლობა და სხვადასხვა კომპანიებთან გააფორმა მემორანდუმები ქარის ელექტროსადგურების მშენებლობის და ფლობის თაობაზე, მათ შორის შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდ“-თან.</p>
<p>-</p>	<p>2021 წლის 6 მაისს, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ, პროექტზე ადმინისტრაციული წარმოება შეწყდა. სამინისტროს რიგი შენიშვნები გააჩნდა პროექტთან დაკავშირებით, მათ შორის, ბიომრავალფეროვნების კვლევის არასრულყოფილად ჩატარებაზე (სამინისტროს გამოქვეყნებული განცხადება - https://mepa.gov.ge/Ge/PublicInformation/31819). ის გარემოებები, რაც სამინისტროს მხრიდან დასახელდა, წარმოადგენს იმ ნაკლოვანებებსა და ხარვეზს, რის გამოც პროექტის წარმოდგენილ დოკუმენტაციაზე უარყოფითი გადაწყვეტილება უნდა მიღებულიყო, მიუხედავად ამისა, პროცესი გაგრძელდა და კომპანიის მხრიდან მოხდა „ჩასწორებული“ ინფორმაციის წარმოდგენა.</p> <p>გარდა ამისა, 2020 წლის 21 მაისის N 2-425 ბრძანებით დამტკიცებული სკოპინგის დასკვნით, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო კომპანიისგან</p>	<p>გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ გზშ-ის ანგარიში სამინისტროში პირველად წარმოდგენილ იქნა 2021 წლის 19 აპრილს. წარმოდგენილი გზშ-ის ანგარიშის განხილვის ფარგლებში, საქმიანობასთან დაკავშირებული გარკვეული საკითხების დაზუსტების მიზნით 2021 წლის 6 მაისს სამინისტრომ შეწყვიტა ადმინისტრაციული წარმოება და კომპანიას დაევალა განახლებული გზშ-ის ანგარიშის წარმოდგენა. განახლებული გზშ-ის ანგარიში წარმოდგენილ იქნა 2021 წლის 21 მაისს, სადაც კომპანიამ უზრუნველყო სამინისტროს მიერ დასმული საკითხების დაზუსტება. განახლებულ გზშ-ის ანგარიშს თან ერთვოდა 2020 წლის განმავლობაში, სეზონების მიხედვით, პროექტის ფარგლებში ჩატარებული ორნითოლოგიური კვლევის სრული ანგარიში. ამასთან, განმარტებული იყო რომ, პირველ გზშ-ის ანგარიშში აღნიშნული - 2021 წელში და შემდგომ მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში დაგეგმილი</p>

	<p>მოითხოვდა, რომ გზმ ანგარიშში წარმოედგინა: „1. ორნითოფაუნაზე და ხელფრთიანებზე წარმოდგენილი უნდა იყოს „დეტალური კვლევის“ შედეგები, ფოტომასალასთან ერთად, კვლევისთვის განსაზღვრული პერიოდის გათვალისწინებით; პროექტის განხორციელებით გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედების სახეების დეტალური აღწერა, კონკრეტული, ეფექტური შემარბილებელი ღონისძიებებით, როგორც ქვესადგურთან, ასევე ქარის ტურბინებთან დაკავშირებით; 2. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად განხორციელდა მოკლე საველე კვლევები 2020 წლის 21 იანვარს, რომლის შედეგები და კვლევის მასალები სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი არ არის“. შესაბამისად დეტალური კვლევის შედეგები წარმოდგენილი უნდა იყოს გზმ-ის ანგარიშში“. ადმინისტრაციული წარმოების შეწყვეტა ადასტურებს, რომ კომპანიამ სამინისტროს ეს მოთხოვნა არ შეასრულა. „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მხრიდან კიდევ ერთხელ მოხდა გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის დარღვევა, ვინაიდან გარემოსდაცვითი შეფასების 5 კოდექსის მე-9 მუხლის, მე-6 პუნქტის თანახმად, სამინისტროს მიერ გაცემული სკოპინგის დასკვნა სავალდებულოა საქმიანობის განმახორციელებლისთვის, გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისას.</p> <p>უნდა აღინიშნოს, რომ გზმ ანგარიშში კვლავ ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაციაა მოცემული, რაც ვერ უზრუნველყოფს</p>	<p>კვლევები (რის სრულყოფასაც ითხოვდა სამინისტრო), გათვალისწინებულია მონიტორინგის გეგმის მიხედვით ორნითოფაუნაზე (განსაკუთრებით ფასკუნჯზე) და ხელფრთიანებზე ზემოქმედების რისკების შეფასების და საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი შემარბილებელი, საკომპენსაციო ღონისძიებების განსაზღვრის და განხორციელების მიზნით.</p> <p>აღსანიშნავია, რომ 2021 წლის 21 მაისის განცხადებაზე კვლავ შეწყდა ადმინისტრაციული წარმოება, ვინაიდან 2021 წლის 9 ივნისს შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ სამინისტროში წარმოდგენილი იქნა (https://mepa.gov.ge/Ge/PublicInformation/31930) კორექტირებული გზმ-ის ანგარიში. კულტურული მემკვიდრეობაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დაზუსტების მიზნით ასევე შეწყდა ადმინისტრაციული წარმოება 2021 წლის 15 ივნისს. საბოლოოდ, სამინისტროს ყველა მოთხოვნის გათვალისწინებით, გადამუშავებული გზმ-ის ანგარიში წარმოდგენილი იქნა 2021 წლის 22 ივლისს, რომელზეც დაიწყო ადმინისტრაციული წარმოება და შეიქმნა საექსპერტო კომისია. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის ფრინველებისა და ხელფრთიანების, კუთხით ჩატარებული კვლევის ანგარიშები, ფოტომასალასთან ერთად, ასევე კვლევების</p>
--	--	--

	<p>გარემოზე ზემოქმედების შესახებ სრული სურათის დანახვას. საველე გასვლების ჩატარების ხანგრძლივობა და მეთოდოლოგია არ იმლევა დასკვნის გამოტანის საშუალებას, თუ რა ზემოქმედებას მოახდენს ფრინველებზე ქარის სადგური ექსპლუატაციის დროს. გზმ ანგარიში მოიცავს გარკვეული პერიოდულობით, 2020 წელს, ფრინველებზე ჩატარებული კვლევების წლიურ ანგარიშს.</p> <p>გზმ ანგარიშში ვკითხულობთ: „ორნითოლოგიური კვლევის რეზიუმე კვერნაკის ქედის და მდ. მტკვრის ჭალის მიმდებარე ტერიტორიების ორნითოფაუნის მდგომარეობის შესახებ არსებული ცოდნა შეიძლება შეფასდეს როგორც სრულყოფილი. 1970- იანი წლების შუა პერიოდიდან 1992 წლამდე, შემდეგ 1990-იანი წლების მეორე ნახევარში და ბოლოს 2011-2020 წლებში აღნიშნულ ტერიტორიაზე ავტორისა და მისი კოლეგების მხრიდან ხორციელდებოდა რეგულარული დაკვირვებები. ფრინველთა სახეობრივი შემადგენლობა, ტერიტორიული განაწილება, ჰაბიტატის შერჩევა, გამრავლების ბიოლოგია, თითოეული სახეობის რაოდენობა და სიმჭიდროვე, შორ მანძილზე გადამფრენი მიგრანტი სახეობების სეზონური მიგრაციების ტიპები, ასევე მობინადრე და მოზამთრე ფრინველების ადგილობრივი გადაადგილებები და ა.შ. დეტალურად იქნა შესწავლილი“. ამავე დროს, ალექსანდრე აბულაძე მონაწილეობდა კვერნაკის ქედზე</p>	<p>საფუძველზე შედგენილი დასკვნები-რეკომენდაციები და შემარბილებელი ღონისძიებები. გზმ-ის ანგარიშის შესაბამისად ორნითოლოგიის, მათ შორის ფასკუნჯების, სეზონური კვლევები ჩატარდა 2020 წელს გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა და ზამთრის პერიოდში. გზმ-ის ანგარიშზე დამატებით წარმოდგენილ დაზუსტებულ დოკუმენტაციაში მოცემულია ასევე 2021 წლის განმავლობაში გაგრძელებული ფასკუნჯის საბინადრო ჰაბიტატების და ბუდეების, მათ შორის სავარაუდო მე-4 ბუდის, დამატებითი კვლევა/მონიტორინგის შედეგების შესახებ ინფორმაცია. გზმ-ის ანგარიში მოიცავს, ასევე ხელფრთიანებზე (დამურებზე) ჩატარებული საველე კვლევების, მეთოდოლოგიისა და შედეგების შესახებ ინფორმაციას. წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, ხელფრთიანების კვლევა მიმდინარეობდა სხვადასხვა პერიოდში (29.04.2020 – 04.11.2020), საპროექტო ზონის სხვადასხვა ლოკაციებზე. ამასთან, ინდივიდების დაფიქსირების მიზნით (2020 წლის მარტი-ნოემბერის პერიოდში) სხვადასხვა ლოკაციებზე დამონტაჟდა, ხელფრთიანთა სტატისტიკური/პასიური დეტექტორები.</p> <p>პროექტთან დაკავშირებით წარმოდგენილ დაზუსტებულ დოკუმენტაციას თან ახლავს ასევე ა/ო „საბუკოს“ მიერ დაფიქსირებულ საკითხებზე კომპანიის მიერ გაკეთებული შესაბამისი განმარტებები, სადაც აღნიშნავენ</p>
--	---	--

	<p>დაგეგმილი, კასპის ქარის სადგურის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დოკუმენტაციის მომზადებაში. კასპის ქარის ელ.სადგურის გზმ ანგარიშში ვკითხულობთ: „სამეცნიერო პუბლიკაციებში ძალიან მწირადაა საკვლევი ტერიტორიის ორნითოფაუნის შესახებ ისეთი დეტალური ინფორმაცია, როგორცაა: ფრინველის ცალკეული სახეობების განაწილება, მათ მიერ შერჩეული ჰაბიტატები, მათი რიცხოვნება და სიმჭიდროვე, გამრავლების ბიოლოგია, სეზონური ტრანზიტული გადაფრენა, გამოზამთრება, ადგილობრივი გადაადგილება და სხვა. უნდა აღინიშნოს, რომ კასპის ქეს-ის პროექტის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფრინველებისა და ორნითოლოგიური მდგომარეობის შესახებ არსებული ინფორმაცია ძალიან მწირი და არასრულია. სამწუხაროდ, პროექტის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფრინველების შესახებ ახალი მონაცემები გამოქვეყნებული არაა. გამონაკლისს წარმოადგენს დ-რ გ. ედიშერაშვილის მიერ გამოქვეყნებული რამდენიმე მოკლე შეტყობინება, რომლებშიც საქართველოს შიდა ქართლის რეგიონის ორნითოფაუნის შესახებ ძალიან მწირი ფაქტიური მონაცემებია მოცემული. კვერნაქის ქედზე გავრცელებული შავარდნისნაირების სტატუსის შესახებ მხოლოდ ერთი თანამედროვე პუბლიკაცია არსებობს, რომელიც 2019 წელს გამოქვეყნდა (აბულაძე, 2019)“. საინტერესოა მკვლევარის მხრიდან როგორ მოხდა, 2020 წელს, ტერიტორიაზე</p>	<p>შემდეგ: „მენიშვნის ავტორებს, თავიანთი მოსაზრების გამართლების მიზნით, მოჰყავთ სხვა პროექტის (კასპის ქეს-ის პროექტი) ჩანაწერები, რაც არ შეიძლება იყოს ნიგოზას სადგურის პროექტის გზმ-ს ანგარიშის განხილვის საგანი“. „ბატონ ალექსანდრე აბულაძეს აქვს საქართველოს ორნითოფაუნის კვლევის დიდი გამოცდილება და რაც მთავარია კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობზე არსებული ფასკუნჯის ბუდეების და ჰაბიტატების კვლევის მასალები გააჩნია გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან, რაც ასახულია გზმ-ის ანგარიშში“. კომპანიის განმარტებით „რადგან კასპის ქეს-ის პროექტის ფარგლებში ჩატარდა კვერნაკის ქედის ბიოლოგიური გარემოს დეტალური კვლევები, ნიგოზას ქეს-ის საპროექტო არეალის კვლევის პერიოდში უკვე არსებობდა მნიშვნელოვანი მოცულობის საწყისი მასალა. რადგან ორივე პროექტის ტერიტორიების ბიოლოგიური გარემოს დეტალური კვლევები ჩატარებულია ერთი და იგივე ექსპერტების მიერ, ნიგოზას საპროექტო არეალის კვლევის პერიოდში მათ უკვე გააჩნდათ მნიშვნელოვანი მოცულობის საწყისი მასალა“.</p>
--	---	--

	<p>გავრცელებული ფრინველების შესწავლა დეტალურად, მაშინ როდესაც, მიუხედავად მისი წარსული გამოცდილებისა, 2019 წელს აღნიშნავდნენ, რომ ტერიტორიაზე გავრცელებული ფრინველებისა და ორნითოლოგიური მდგომარეობის შესახებ არსებული ინფორმაცია ძალიან მწირი და არასრული იყო.</p>	
<p>-</p>	<p>გზმ ანგარიშში ვკითხულობთ: „Egyptian Vulture (Neophron percnopterus) ფასკუნჯი ძალიან იშვიათი მიგრანტი მოზუდარი და გადამფრენი სახეობაა საკვლევ არეალში, ისევე როგორც მიმდებარე ტერიტორიებზე“. შპს „გამა კონსალტინგის“ მკვლევარების მიერ ფასკუნჯი დაფიქსირდა რამდენიმე ტურბინის განთავსების ზონაში. კომპანიის მიერ მოხდა ტურბინების ადგილმდებარეობის შეცვლა, კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობიდან - ჩრდილოეთ ფერდობზე, რაც განაპირობა ფასკუნჯზე ზემოქმედების რისკების შემცირებამ. გზმ ანგარიშის თანახმად, ქარის სადგურის საპროექტო არეალის ფარგლებში აღრიცხული 132 სახეობიდან, 127 არის ფართოდ გავრცელებული სახეობა, მხოლოდ ხუთი კი, მტაცებელთა ფრინველი სახეობების იშვიათი და საფრთხის წინაშე მყოფი. ესენია: ველის არწივი (Aquila nipalensis) და ფასკუნჯი (Neophron percnopterus), ერთი მტაცებელი სახეობა ბეჭობის არწივი (Aquila heliaca) არის მოწყვლადი - “VU” სტატუსის მქონე და ორი სახეობა - საფრთხესთან ახლო მდგომი “NT” - სვაჯი (Aegyptius monachus) და</p>	<p>გზმ-ის ანგარიშში ორნითოლოგიური კუთხით მითითებული განმარტებები და დასკვნები გაკეთებულია 2020 წლის სეზონური კვლევის შედეგების და ლიტერატურული მონაცემების საფუძველზე. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი კვლევის შედეგებში მითითებულია ყველა ის სახეობა, რომელიც „საბუკოს“ მიერ იქნა დაფიქსირებული. ამასთან, გაანალიზებულია მოსალოდნელი ზემოქმედება და მოცემულია ორნითოფაუნაზე შესაძლო ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები.</p> <p>გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო არეალში აღირიცხა ხუთი იშვიათი და საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობა: ველის არწივი და ფასკუნჯი (სახეობის სტატუსია - საფრთხის წინაშე მყოფი), ბეჭობის არწივი (მოწყვლადი), სვაჯი და ველის ძელქორი (საფრთხესთან ახლო მდგომი). გზმ-ის ანგარიშის შესაბამისად ორნითოფაუნის მნიშვნელოვანი/სენსიტიური წარმომადგენლები, ფასკუნჯის გარდა, საპროექტო ზონაში გვხვდებიან, როგორც</p>

	<p>ველის ძელქორი (Circus macrourus). ანგარიშში ვკითხულობთ: „უნდა აღინიშნოს, რომ აღნიშნული ხუთი სახეობიდან ოთხი არის შემთხვევითი ვიზიტორი ან გამსვლელი მიგრანტი და არარეგულარულად, ხანმოკლე პერიოდში და ძალიან მცირე რაოდენობით, ძირითადად ცალკეული ინდივიდები ფიქსირდება საკვლევი არეალის ფარგლებში. გამონაკლისია მხოლოდ ერთი სახეობა - ფასკუნჯი (Neophron percnopterus), რომლის ორი-სამი წყვილიც ბუდობს ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის პროექტისთვის შერჩეულ კვერნაკის ქედის უშუალო სიახლოვეს - ქედის სამხრეთ მაკრო ფერდობზე“.</p> <p>საბუკოს მიერ, 2021 წლის მაისში (23, 24, 25 მაისი), კვერნაკის ქედზე, ნიგოზას ქარის სადგურის ტურბინების განთავსების გეგმარებით საპროექტო ტერიტორიაზე განხორციელდა ექსპედიცია. პირველი დღის (22 მაისი) დაკვირვების პროცესში, საპროექტო ტერიტორიის ცენტრში დაფიქსირდა 3 ინდივიდი ორბი, 2 ინდივიდი სვავი, 1 ინდივიდი მცირე მყივანი არწივი, ასევე ერთი ინდივიდი ზრდასრული ბექობის არწივი. მეორე დღეს (23 მაისი) - ბექობის არწივის 1 ახალგაზრდა ინდივიდი; ექსპედიციის მესამე დღეს (24 მაისი) საპროექტო ტერიტორიაზე დაფიქსირდა ბექობის არწივის 2 ინდივიდი, ზრდასრული და ახალგაზრდა. კვლევის მსვლელობისას დაფიქსირებული ფრინველებიდან 5 სახეობის ფრინველი</p>	<p>შემთხვევითი ვიზიტორები ან/და გადამფრენები. გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, ფასკუნჯის კვების ძირითადი არეალი ვრცელდება მდ. მტკვრის ხეობაში (კვერნაკის ქედის სამხრეთ მხარეს), შესაბამისად ფასკუნჯი საპროექტო ზონაში იშვიათად შედის.</p> <p>გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით ბექობის არწივი მთელი წლის განმავლობაში საკვლევი ტერიტორიის ვიზიტორია, თუმცა საპროექტო ტერიტორიაზე არ მრავლდება. საპროექტო ტერიტორიაზე კვლევის განმავლობაში დაფიქსირდა ბექობის არწივის 1 ინდივიდი. ზემოქმედების მიმართ მეტად მგრძნობიარე სახეობებს შორის გზშ-ის ანგარიშში გამოკვეთილია ასევე ბექობის არწივი. გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს მტაცებელ ფრინველთა ძირითად და მეორეხარისხოვან საიმიგრაციო მარშრუტების მიღმა. გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ქარის ელექტროსადგურის სიახლოვეს მდებარე ნადარბაზევის ტბაზე ფიქსირდება წყლის ფრინველები. წყლის ფრინველები ტბაზე მოფრინავენ და ტბიდან მიფრინავენ მხოლოდ მდ. მტკვრის ხეობის აღმოსავლეთ მხრიდან, შესაბამისად არ კვეთენ ტერიტორიის იმ ნაწილს, სადაც დაგეგმილია ტურბინების განთავსება. გზშ-ის ანგარიშში ორნითოფაუნაზე, მათ შორი ბექობის არწივზე</p>
--	---	--

	<p>საქართველოს წითელი ნუსხის სიაშია, ესენია: ფასკუნჯი VU, ორბი VU, სვაკი EN, ბექობის არწივი VU, წითელი იხვი VU.</p> <p>საბუკოს მიერ განხორციელებული ექსპედიციის სამი დღის განმავლობაში, ტერიტორიაზე ფიქსირდება ბექობის არწივი, სამომავლოდ, კი ქარის ტურბინების განთავსებამ შესაძლოა ბექობის არწივზე უარყოფითი ზემოქმედება მოახდინოს. ზემოქმედების შეფასება სახეობაზე კრიტიკულ საკითხს წარმოადგენს, მით უფრო რომ მათი რიცხოვნობა საქართველოს მასშტაბით, სწრაფად მცირდება.</p>	<p>და სხვა აღრიცხულ სახეობებზე, ზემოქმედების შემცირების მიზნით განსაზღვრულია შემარბილებელი ღონისძიებები, რომელთაგან აღსანიშნავია: რადარული სისტემების გამოყენება ფრინველთა გუნდების მოახლოვების დასაფიქსირებლად და მუშაობის წყვეტის ან შენელებისთვის, ქარის ტურბინების ექსპლუატაციის შეზღუდვა შემოდგომის მიგრაციების და კოლონიების ჩამოყალიბების პერიოდებში, დამაფრთხობელი მოწყობილობების/საშუალებების გამოყენება. ამასთან, ორნითოფაუნაზე შესაძლო ზემოქმედების მაღალი რისკის გათვალისწინებით და ზემოქმედების შემცირების მიზნით გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში განსაზღვრულია შესაბამისი პირობები (იხ. დანართი).</p> <p>დამატებით წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში „საბუკოს“ შენიშვნებზე კომპანიის მიერ გაკეთებული განმარტებების მიხედვით, აღნიშნული სახეობების ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო არეალში დაფიქსირების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია გზშ-ის ანგარიშში. ანგარიშში მოცემულია აღნიშნული სახეობების ცხოვრების ნირის და საბინადრო ადგილების დახასიათება. ამასთანავე ცალსახადაა მოცემული, რომ ნიგოზას ქეს-ის საპროექტო არეალის ბუნებრივი პირობებიდან გამომდინარე, არცერთი აღნიშნული სახეობის</p>
--	--	---

		<p>საბინადრო ჰაბიტატი პროექტის გავლენის ზონაში ან მის მიმდებარე ტერიტორიებზე წარმოდგენილი არ არის.</p>
<p>-</p>	<p>ფასკუნჯთან დაკავშირებით გზშ ანგარიშში ვკითხულობთ: „ორნითოლოგიური კვლევის მთავარი ექსპერტი დოქტორი ა. აბულაძე, რომელიც ხელმძღვანელობდა და უშუალოდ მონაწილეობდა პროექტის ორნითოლოგიურ კვლევებსა აქვს მრავალწლიანი დაკვირვების მასალა, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას აქ მოზუდარი ფასკუნჯის სივრცულ გადაადგილებაზე, ბუდობის და ნადირობის არეალზე, და ფრენის საპროექტო ტერიტორიის გადაკვეთის და ფრენის სიმაღლის შესახებ“. „ფასკუნჯი ასევე ჩნდება საპროექტო ტერიტორიაზე, მაგრამ შედის საპროექტო ზონაში იშვიათად, ვინაიდან პროექტის ტერიტორია არ წარმოადგენს მისთვის კვების ჰაბიტატს. იმ იშვიათ შემთხვევებში, როცა ფასკუნჯი შედის საპროექტო ტერიტორიაზე, ის დაფრინავს მეტწილად 200 – 300 მ-ის სიმაღლეზე და ძალიან იშვიათად ჩამოდის 100 მ-მდე. ტურბინის სიმაღლე ვერტიკალურად აღმართული ფრთით არ აჭარბებს 200 მ-ს. სურათზე 6.1.5.2.8.12.4. მოცემულია ფასკუნჯის აქტივობის არეალის სავარაუდო სქემა. ნიგოზას ქეს-ის ტერიტორია ხვდება ფასკუნჯის აქტივობის საშუალო ან დაბალი სიხშირის ზონაში“. ფასკუნჯის ფრენის სიმაღლესთან დაკავშირებით კი ვკითხულობთ: „ფასკუნჯის კვების არეალი არის ის ტერიტორია, სადაც</p>	<p>დამატებით წარმოდგენილ დოკუმენტაციისა და გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, საველე კვლევის შედეგებით ფასკუნჯის ინდივიდები ფიქსირდებოდა კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობზე და მხოლოდ ერთეულ შემთხვევაში ქედის ჩრდილოეთ ფერდობზე. დაკვირვების შედეგების მიხედვით, სახეობის დაფიქსირება მოხდა მაღალ სიმაღლეებზე (დაახლოებით 200 მ), თუმცა აღნიშნული არ გამოორიცხავს, რომ შეიძლება შეგვხვდეს შედარებით დაბალ სიმაღლეზეც.</p> <p>გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ფასკუნჯის აქტივობის არეალის ზოგადი სქემა, რომელიც შედგენილია (2020 წლის) სეზონურ კვლევებზე და შესაბამის შედეგებზე დაყრდნობით. აღნიშნული სქემიდან, ისევე როგორც გზშ-ის ანგარიშიდან და დამატებით წარმოდგენილი დოკუმენტაციიდან იკვთება, რომ ფასკუნჯის აქტივობის ძირითად არეალს სამხრეთი ფერდობი წარმოადგენს. დამატებით წარმოდგენილი დოკუმენტაციის თანახმად, ფასკუნჯის მოქმედ ბუდეებში და უშუალოდ მიმდებარე არეალში ფასკუნჯის ინდივიდები და მათი ცხოველმყოფელობის ნიშნები ფიქსირდებოდა ასევე 2021 წლის დამატებით სამონიტორინგო კვლევების დროს. ვინაიდან, კვლევის შედეგებით დადგინდა, რომ</p>

	<p>ფრინველი გზდება უფრო ხშირად. როგორც ჩანს სავსე კვლევის შედეგებიდან, ფასკუნჯი ასევე ჩნდება საპროექტო ტერიტორიაზე, მაგრამ შედის საპროექტო ზონაში იშვიათად, ვინაიდან პროექტის ტერიტორია არ წარმოადგენს მისთვის კვების ძირითად ჰაბიტატს. დაკვირვების შედეგების მიხედვით, როცა ფასკუნჯი შედის საპროექტო ტერიტორიაზე, ის დაფრინავს მეტწილად 200 – 300 მ-ის სიმაღლეზე და იშვიათად ჩამოდის 100 მ-მდე. ტურბინის სიმაღლე ვერტიკალურად აღმართული ფრთით არ აჭარბებს 200 მ-ს. 6.1.5.2.8.12. პარაგრაფში მოცემული სქემის მიხედვით, ნიგოზას ქეს-ის ტერიტორია ხვდება ფასკუნჯის აქტივობის საშუალო ან დაბალი სიხშირის ზონაში”; „ფრინველთა სეზონური სატრანზიტო მარშრუტების, გაზაფხულის და შემოდგომის მიგრაციის ძირითადი მიმართულების, გადამფრენი ინდივიდების რიცხვის და სიმჭიდროვის, რელიეფის ზემოთ გადაფრენის სიმაღლის გათვალისწინებით, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ტურბინებთან ფრინველთა შეჯერების რისკი შედარებით დაბალია. ქარის ტურბინების ექსპლუატაციამ არ შეიძლება სერიოზული უარყოფითი ზემოქმედება მოახდინოს გადამფრენ ფრინველებზე“;</p> <p>ფასკუნჯის ბუდეებზე და მათ მიმდებარე ტერიტორიებზე ვიზუალური დაკვირვება საშუალებას არ იძლევა ზუსტად განისაზღვროს ინდივიდის სივრცული გადაადგილება,</p>	<p>სამხრეთი ფერდობი წარმოადგენს ფასკუნჯისათვის ხელსაყრელ ძირითად ჰაბიტატს, სადაც ასევე არსებობს რამდენიმე მოქმედი ბუდე, მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ მიღებული იქნა გადაწყვეტილება მემორანდუმით გათვალისწინებული ტერიტორიიდან მხოლოდ კვერნაკის ქედის ჩრდილოეთ ფერდობის გამოყენების შესახებ. გზმ-ის ანგარიშის შესაბამისად ჩრდილოეთი ფერდობი გამოირჩევა მაღალი ანთროპოგენური დატვირთვით, რაც ასევე განაპირობებს ამ არეალში ფასკუნჯის დაბალ აქტივობას. გზმ-ის ანგარიშის შესაბამისად სავსე კვლევების პერიოდში ფასკუნჯის ინდივიდები ყველაზე ხშირად დაფიქსირდა კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობებზე და როგორც გზმ-ის ანგარიშიდან დგინდება ფასკუნჯისთვის საპროექტო არეალი ხვდება ფასკუნჯის აქტივობის საშუალო ან დაბალი სიხშირის ზონაში.</p> <p>„საბუკოს“ მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, ბუდის გარშემო ინდივიდის გადაადგილების საშუალო მანძილმა 7 კმ შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ მოცემული 7 კილომეტრი ზოგადი ცნებაა და „საბუკოს“ დაკვირვებებში არ ჩანს ბუდიდან 7 კმ რადიუსში, კონკრეტულად რა მიმართულებით ფრენს ფასკუნჯი (ფრენის მარშრუტი) და რა სიხშირით. ბუდიდან 7 კმ რადიუსში</p>
--	---	---

	<p>ნადირობის არეალი და ფრენის სიმაღლე. მსოფლიოში ხელსაწყო და მეთოდი, რომლითაც მეტნაკლებად ზუსტად არის შესაძლებელი ზემოთ ჩამოთვლილი მონაცემების გაგება, არის GPS-გადამცემი. გადამცემის დამაგრება ხდება სამიზნე სახეობაზე. მოსაზრება რომ ფასკუნჯის კვების არეალი არის ის ტერიტორია, სადაც ფრინველი გვხვდება ხშირად - მცდარია, ზოგადად დიდი ზომის ფრინველები და განსაკუთრებით ლეშიჭამიები საჭმლის მოსაძიებლად მრავალ კილომეტრს გადაიან ყოველდღიურად სხვადასხვა მიმართულებით. ფასკუნჯის შემთხვევაში ინდივიდს შეიძლება ახასიათებდეს. ერთ მარშრუტზე გადაადგილება, ბუდესთან სიახლოვეს, რაც გამოწვეულია ხშირად კონკრეტული ბუდესთან არსებული რელიეფის მიერ გამოწვეული ქარის მიმართულებებით, რომელიც ნაკლებად იცვლება და აიძულებს ფრინველს იმოდროს ერთი მიმართულებით, ენერჯის დაზოგვის მიზნით (BSPB Bulgarian Society for Protection of Bird).</p> <p>საბუკომ 2021 წლის ბუდობის სეზონის დამთავრებამდე საპროექტო ტერიტორიასთან ახლოს მდებარე ერთ-ერთ ბუდეში (ბუდის კოორდინატები 41°57'34.01"N 44°21'15.75"E) გამოჩეკილ ახალგაზრდა ინდივიდს დაუმონტაჟა GPS გადამცემი (იხ.სურათი 1) რომელიც საშუალებას იძლევა კონკრეტული ინდივიდიდან მივიღოთ შემდეგი ინფორმაცია:</p>	<p>ფრინველის დაფიქსირება არ გამორიცხავს იმ ფაქტს, რომ ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ზონაში ფასკუნჯი იშვიათად ფრენდეს/ხვდებოდეს, როგორც ეს გზმ-ის ანგარიშშია აღნიშნული. შესაბამისად, გარემოება რომ ფასკუნჯი ბუდის გარშემო 7 კილომეტრის გარშემო ფრენს არ შეიძლება ჩაითვალოს სათანადო მტკიცებულებად აღნიშნულ სახეობაზე მნიშვნელოვანი, შეუქცევადი ზემოქმედების დასაბუთებისთვის. საპროექტო ზონაში და მის სიახლოვეს საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობის - ფასკუნჯების დაფიქსირების გათვალისწინებით გზმ-ის ანგარიშში ცალკე ქვეთავების სახით არის წარმოდგენილი ინფორმაცია ფასკუნჯის და მასზე მოსალოდნელი შესაძლო ზემოქმედების შესახებ. ფასკუნჯებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით გზმ-ის ანგარიშში განსაზღვრულია შემარბილებელი ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები. ამასთან, სამინისტრომ გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში უზრუნველყო შესაბამისი პირობების განსაზღვრა (იხ. დანართი).</p> <p>საპროექტო ზონის ორნითოფაუნის, მათ შორის ფასკუნჯების, შესახებ წარმოდგენილი ინფორმაცია, ასევე შესაძლო ზემოქმედების შეფასება ეყრდნობა ჩატარებული კვლევის შედეგებს. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია 2020 წლის სეზონური კვლევის შესახებ ინფორმაცია, ასევე ასახულია ნიგოზას ქარის</p>
--	---	--

	<p>ფრენის სიმაღლე, ფრენის სიჩქარე და კონკრეტული კოორდინატები, თუ რა მარშრუტით გადაადგილდება ინდივიდი. GPS გადამცემიდან მიღებული იქნა 4000+ ინფორმაციული GPS კოორდინატი. GPS გადამცემით მიღებული მხოლოდ ორი დღის (2021/09/04-05) მონაცემებმა გვაჩვენა რომ საშუალო სიმაღლე, რა სიმაღლეზედაც ფასკუნჯი დაფრინავს, ზღ-დ 995-1020 მეტრია, რაც დაახლოებით 100-125 მეტრია მიწის ზედაპირიდან, რაც ქმნის ქარის ტურბინებთან ინდივიდის შეჯახების რისკს. ასევე GPS-იდან მიღებული მონაცემებით გამოითვალა ბუდის გარშემო ინდივიდის გადაადგილების საშუალო მანძილი, რამაც საშუალოდ 7 კმ შეადგინა. ეს კი იმაზე მეტია ვიდრე ფასკუნჯის ბუდეებიდან ქარის ტურბინების დაშორების მანძილები.</p> <p>საბუკოს მიერ, მხოლოდ ერთ ინდივიდზე ხდება GPS მონაცემებით დაკვირვება. ამასთან, სხვადასხვა სახის წარმოდგენილი ინფორმაციებით, რთულია, ფრინველებზე მოსალოდნელ ზემოქმედებაზე მსჯელობა. კვლევების სანდოობისთვის კი, მრავალწლიანი კვლევებია საჭირო და თანამედროვე ტექნოლოგიებით მიღებული მონაცემების ანალიზი. მანამდე კი, საჭიროა, პროექტთან დაკავშირებით, გადაწყვეტილების მიღება მოხდეს გარემოს დაცვის ძირითადი პრინციპებით, განსაკუთრებით, კვერნაკის ქედის ღირებულებიდან გამომდინარე,</p>	<p>ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორიაზე და მის შემოგარენში ჩატარებული გრძელვადიანი (1977 – 2020 წწ) ორნითოლოგიური კვლევების დროს აღრიცხულ ფრინველთა სახეობების სისტემატური ნუსხა. საპროექტო საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, გზშ-ის ანგარიშით, განსაზღვრულია ორნითოფაუნის სახეობებზე შესაბამისი კვლევების და მონიტორინგის გაგრძელება, საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი შემარბიელებელი ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით.</p>
--	--	--

	<p>როგორც ეროვნული, ასევე საერთაშორისო კანონმდებლობით დაცული სახეობებისთვის.</p>	
<p>საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისათვის - „საბუკო“ (შენიშვნის დაფიქსირების თარიღი: 20.10.2021)</p>	<p>„საბუკო“ - საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისთვის 2020 წლისდან ჩართულია კასპის მუნიციპალიტეტში, კვერნაკის ქედზე დაგეგმილი ქარის ელ.სადგურის პროექტების ადვოკატირების პროცესში. ორგანიზაცია, სკოპინგის ეტაპიდანვე, მიუთითებდა იმ მნიშვნელოვან ხარვეზებზე, რომელიც პროექტის დოკუმენტაციას ახლდა თან. თვალსაჩინო იყო გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით მოთხოვნების დარღვევა, რაც უკავშირდება, კომპანიის მხრიდან, წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში ალტერნატივების განხილვის საკითხს და ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელ ზემოქმედებას.</p> <p>მიუხედავად იმისა, რომ სამინისტროს მხრიდან მოხდა საბუკოს შენიშვნების გაზიარება, კომპანიას მაინც მიეცა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მომზადების საშუალება. ამჯერადაც, პროექტის დოკუმენტაცია, რომ ვერ პასუხობს საკანონმდებლო მოთხოვნებს, ამას ადასტურებს არაერთხელ ადმინისტრაციული წარმოების პროცესის შეჩერება.</p> <p>2021 წლის 6 მაისს, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ მიიღო ადმინისტრაციული წარმოების შეწყვეტის</p>	<p>„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ შესაბამისად სკოპინგის ანგარიში არის წინასწარი დოკუმენტი, რომელიც საქმიანობის განმახორციელებელმა ან/და კონსულტანტმა მოამზადა და რომლის საფუძველზედაც სამინისტრო გასცემს სკოპინგის დასკვნას. ამასთან, საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია საქმიანობის დაგეგმვის შეძლებისდაგვარად ადრეულ ეტაპზე სამინისტროს წარუდგინოს სკოპინგის განცხადება სკოპინგის ანგარიშთან ერთად. სკოპინგი არის პროცედურა, რომელიც განსაზღვრავს გზშ-ისთვის მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალს და ამ ინფორმაციის გზშ-ის ანგარიშში ასახვის საშუალებებს. „ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის სკოპინგის ანგარიში სამინისტროში წარმოდგენილ იქნა კანონმდებლობის დადგენილი წესით, სადაც ასახული იყო შესაბამისი საკითხები, მათ შორის მოცემული იყო ინფორმაცია ალტერნატივებისა და ბიომრავალფეროვნების, ასევე ბიომრავალფეროვნებაზე შესაძლო ზემოქმედების შესახებ. სკოპინგის ეტაპზე სამინისტრო, კანონმდებლობის შესაბამისად, განსაზღვრავს გზშ-ისთვის მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალს, სადაც ასევე შესაძლებელია მიეთითოს საკითხები, რომელიც გზშ-ის ეტაპზე</p>

	<p>გადაწყვეტილება. წარმოების შეწყვეტის მიზეზი სწორედ ორნითოფაუნაზე ჩატარებული არასრულყოფილი კვლევა გახდა, ასევე სამინისტრომ კომპანიას მოსთხოვა ტურბინებისა და ქვესადგურის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტების წარმოდგენა Shp ფაილებით.</p> <p>მოგეხსენებათ, რომ 2021 წლის 5 ოქტომბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვებ-გვერდზე გამოქვეყნდა განცხადება კასპისა და გორის მუნიციპალიტეტებში, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ 50 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის („ნიგოზა“), 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პროექტზე ადმინისტრაციული წარმოების შეჩერებასთან დაკავშირებით. სამინისტროს 2021 წლის 4 ოქტომბრის N10373/01 წერილის თანახმად, ადმინისტრაციული წარმოების შეჩერების მიზეზი კვლავ ალტერნატივების განხილვის საკითხი და ბიომრავალფეროვნების არასრულფასოვანი კვლევა გახდა. კომპანიას კი ერთი თვის ვადა მიეცა სამინისტროსა და „საბუკოს“ მხრიდან დასმულ პრობლემურ საკითხებსა და შენიშვნებზე დამატებითი/დაზუსტებული, ინფორმაციის/დოკუმენტაციის წარმოსადგენად.</p> <p>ცხადია, რომ კომპანიის მიერ ეს ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის, რის გამოც</p>	<p>საჭიროებს მეტ დეტალიზაციას და სათანადო ინფორმაციის წარმოდგენას. აღნიშნულ პროცედურაზე სამინისტრო უზრუნველყოფს, ასევე დაინტერესებული მხარეებიდან შენიშვნების/მოსაზრებების მიღებას და შესაბამისი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, ითვალისწინებს მათ სკოპინგის დასკვნაში (გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალში). სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი საკითხების, მათ შორის ალტერნატივების შესახებ წარმოდგენილი ინფორმაციის, გზმ-ის ეტაპზე სრულყოფის მიზნით სკოპინგის დასკვნაში კომპანიას განესაზღვრა შესაბამისი მოთხოვნები. ამასთან, სკოპინგის დასკვნაში გათვალისწინებულ იქნა „საბუკოს“ მიერ წარმოდგენილი შენიშვნები.</p> <p>სამინისტრომ 2021 წლის 6 მაისს (2021 წლის 19 აპრილის N6967 განცხადებით წარმოდგენილ) „ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის პროექტთან დაკავშირებით, გზმ-ის ანგარიშში მოცემული საკითხების დაზუსტების მიზნით, უზრუნველყო შესაბამისი ხარვეზის დადგენა და შეწყვიტა ადმინისტრაციული წარმოება. „საბუკოს“ წერილის მიხედვით „პროექტის დოკუმენტაცია, რომ ვერ პასუხობს საკანონმდებლო მოთხოვნებს, ამას ადასტურებს არაერთხელ ადმინისტრაციული წარმოების პროცესის შეჩერება“. აღნიშნული არ</p>
--	--	---

	<p>სამინისტრო მოკლებულია შესაძლებლობას გასცეს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება. თვალსაჩინოა, გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის ფუნდამენტური მოთხოვნების დარღვევა. სხვადასხვა დროს სამინისტროს მიერ მოთხოვნილი ინფორმაცია, როგორც სკოპინგის ისე გზშ-ის ანგარიშის ნაწილში უნდა ყოფილიყო მოცემული. მათი შინაარსობრივად და არაფორმალურად წარმოდგენა ერთი თვის ვადაში შეუძლებელია. უფრო ზუსტად, მოგეხსენებათ რომ ფასკუნჯის ბუდობა აპრილი-მაისის პერიოდთან აგვისტოს ბოლომდე გრძელდება, ახალგაზრდა ინფდივიდების უმეტესობა ბუდეს აგვისტოს შუა რიცხვებიდან ტოვებენ და მიგრირებენ სამხრეთისკენ. შესაბამისად ამ პერიოდში ბუდე ცარიელია და შეუძლებელია ინდივიდებზე დაკვირვება. საუკეთესო პერიოდი ფასკუნჯის ბუდეზე დასაკვირვებლად და აქტიური ბუდის გამოსავლენად არის ივნისი ივლისი, როდესაც მიმდინარეობს ინკუბაციის პერიოდი და ფრინველი ბუდეში ზის.</p> <p>„საბუკოს“ მიერ საქართველოში პირველად GPS გადამცემი დაუმაგრდა კვერნაკის ქედზე მობუდარ ფასკუნჯს, რაც საშუალებას გვაძლევს დავაკვირდეთ ფასკუნჯის ფრენის მარშრუტს, სიმაღლეს და განვსაზღვროთ რამდენად მწვავე შედეგს მოიტანს სახობის საბინადრო არეალში შეჭრა. დღეისთვის GPS მონიტორინგი ერთადერთი თანამედროვე, მეცნიერულად სანდო მეთოდია მტაცებელ ფრინველთა</p>	<p>შეესაბამება სინამდვილეს, ვინაიდან „ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის პროექტზე ადმინისტრაციული წარმოების შეჩერება მოხდა მხოლოდ ერთხელ, 2021 წლის 4 ოქტომბერს.</p> <p>2021 წლის 4 ოქტომბერს პროექტთან დაკავშირებით, ერთი თვით ადმინისტრაციული წარმოების შეჩერების მიზეზი არ ყოფილა ბიომრავალფეროვნების კვლევის წარმოდგენის ვალდებულება. ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის ორნითოფაუნის, კვლევები ასახულია გზშ-ის ანგარიშში. წარმოების შეჩერების ეტაპზე ერთი თვე, როგორც ეს სამინისტროს წერილიდანაც ნათლად ჩანს, განსაზღვრული იყო: ალტერნატივებთან დაკავშირებული, გზშ-ის ანგარიშში მოცემული, ინფორმაციის დაზუსტებისთვის; ე.წ „მეოთხე ბუდის“ და ფასკუნჯის სხვა დადასტურებული ბუდეების მონიტორინგთან დაკავშირებით ინფორმაციის და „საბუკოს“ მიერ დაფიქსირებულ საკითხებზე კომპანიის მხრიდან არგუმენტირებული მოსაზრებების/დასაბუთების წარმოდგენისთვის. სამინისტროს მოთხოვნების შესაბამისად კომპანიამ დამატებითი დოკუმენტაციის, მათ შორის „საბუკოს“ შენიშვნებზე/მოსაზრებებზე შესაბამისი კომენტარების/განმარტებების, წარმოდგენა უზრუნველყო 2021 წლის 3 ნოემბერს, რის საფუძველზეც სამინისტრომ</p>
--	---	---

	<p>სასიცოცხლო ციკლის, მიგრაციის თავისებურებებისა და არსებული საფრთხეების შესახებ ინფორმაციის შესაგროვებლად. ეთი თვე, რომელიც განსაზღვრულია ბიომრავალფეროვნების კვლევისთვის, პირველ რიგში ზემოთ მოხსენიებული ფაქტიდან გამომდინარე არასაკმარისი დროა. ასევე ასეთ მცირე დროში შეუძლებელია მოხდეს ბიომრავალფეროვნების ზოგადი და მითუმეტეს სრულყოფილი კვლევა. გთხოვთ, გადაწყვეტილების მიღების დროს გაითვალისწინოთ ზემოთ აღნიშნული გარემოებები.</p>	<p>განაახლა ადმინისტრაციული წარმოება გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით.</p> <p>როგორც წარმოდგენილი დოკუმენტაციიდან დასტურდება, გარდა გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი 2020 წლის სამონიტორინგო კვლევებისა, 2021 წლის განმავლობაში გაგრძელებული იქნა ფასკუნჯის საბინადრო ჰაბიტატების და ბუდეების, მათ შორის ე.წ. მე-4 ბუდის მონიტორინგი. 2021 წლის მაისი-სექტემბრის თვეებში ჩატარებული იქნა 4 საველე გასვლა. ყველა გასვლის დროს ფასკუნჯის მოქმედ ბუდეებში და უშუალოდ მიმდებარე არეალში ფიქსირდებოდა ფასკუნჯის ინდივიდები და მათი ცხოველმყოფელობის ნიშნები, მაგრამ მე-4 ბუდის შემთხვევაში მსგავსი რამ არ ყოფილა აღრიცხული არცერთ შემთხვევაში.</p> <p>საპროექტო ტერიტორიის სიახლოვეს ფასკუნჯებზე ზემოქმედების შერბილების და პრევენციის მიზნით, გარდა გზმ-ის ანგარიშით განსაზღვრული საკითხებისა, გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში კომპანიას შესასრულებლად განესაზღვრა სათანადო პირობები (იხ. დანართი).</p>
<p>საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისათვის - „საბუკო“ (შენიშვნის დაფიქსირების თარიღი: 30.11.2021)</p>	<p>კასპისა და გორის მუნიციპალიტეტებში დაგეგმილი, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“, 50 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის („ნიგოზა“), 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პროექტის</p>	<p>შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ 50 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის („ნიგოზა“), 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პროექტის გზმ-ის ანგარიშში სამინისტროში წარმოდგენილი იქნა</p>

	<p>ადმინისტრაციული წარმოება არაერთხელ შეჩერდა (2021 წლის აპრილიდან - 2021 წლის ნოემბრის ჩათვლით). სკოპინგის ეტაპის დაწყებიდან (2020 წლის აპრილი), მიმდინარე პროცესი, რაც თან ახლავს ნიგოზას ქარის სადგურის პროექტს, არღვევს როგორც საერთაშორისო დირექტივების, ასევე ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებს.</p> <p>გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი არ ითვალისწინებს მსგავსი სახით ადმინისტრაციული წარმოების პროცესის რამდენჯერმე შეჩერებას. მით უფრო, ისეთი მნიშვნელოვანი ხარვეზების გამო, როგორცაა: პროექტის ადგილმდებარეობის ალტერნატივების განხილვა და ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება (აღნიშნული წარმოადგენს საქმიანობაზე უარის თქმის გადაწყვეტილების მიღების საფუძველს და არა - ადმინისტრაციული წარმოების შეჩერების). სამინისტრომ, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 83-ე მუხლით გათვალისწინებული ხარვეზის დადგენის შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების თაობაზე განცხადების რეგისტრაციიდან 15 დღის ვადაში; ამ შემთხვევაში კი, ხარვეზის დადგენის ვადები არ იყო დაცული.</p>	<p>2021 წლის 22 ივლისს, როგორც უკვე აღინიშნა მიმდინარე ადმინისტრაციული წარმოების ფარგლებში „ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის პროექტზე ადმინისტრაციული წარმოების პროცესი შეჩერდა მხოლოდ ერთხელ - 2021 წლის 4 ოქტომბერს. 2021 წლის აპრილში წარმოდგენილ განცხადებაზე სამინისტრომ შესაბამისი ხარვეზის დადგენის საფუძველზე შეწყვიტა ადმინისტრაციული წარმოება და კომპანიას განახლებული/გადამუშავებული გზშ-ის ანგარიშის წარმოდგენა დაევალა.</p> <p>ხარვეზები, რის გამოც 2021 წლის 4 ოქტომბერს ადმინისტრაციული წარმოების პროცესი შეჩერდა არ იყო საქმიანობაზე უარის თქმის გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი. კერძოდ საკითხები, მათ შორის ადგილმდებარეობის ალტერნატივების და ბიომრავალფეროვნების შესახებ ასახული იყო გზშ-ში ანგარიშში, ხოლო ადმინისტრაციული წარმოების დროებით შეჩერების ფარგლებში მოხდა მათი დაზუსტება. განახლებული კვლევების და გარემოზე, მათ შორის ბიომრავალფეროვნებაზე, ზემოქმედების წარმოდგენის საჭიროება არ არსებობდა და შესაბამისად არც სამინისტროს განუხაზვდრას აღნიშნული სახის ვალდებულება კომპანიისთვის.</p>
--	--	---

-	<p>გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-12 მუხლის, მე-2 და მე-3 პუნქტის თანახმად, პროექტზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მისაღებად განცხადების რეგისტრაციიდან 3 დღის ვადაში იქმნება საექსპერტო კომისია. მზადდება დასკვნა, რისთვისაც 40 დღე არის გამოყოფილი. პირველად გზმ დოკუმენტაცია გამოქვეყნდა 2021 წლის აპრილის თვეში და ამ დრომდე, გადაწყვეტილება მიღებული არ არის.</p>	<p>პირველად გამოქვეყნებულ გზმ-ის ანგარიშზე (2021 წლის აპრილი), როგორც უკვე აღინიშნა ადმინისტრაციული წარმოება შეწყდა სამინისტროს გადაწყვეტილებით შესაბამისი წერილის საფუძველზე (N 4573/01; 06/05/2021). რაც შეეხება თავიდან, სამინისტროს მიერ დაფიქსირებული საკითხების (მათ შორის სკოპინგის დასკვნის) შესაბამისად, გადამუშავებულ გზმ-ის ანგარიშს, რომელიც სამინისტროში რეგისტრირებულ იქნა 2021 წლის 22 ივლისს (განცხადების რეგისტრაციის N13022) საექსპერტო კომისია შეიქმნა, კანონით განსაზღვრულ სამი დღის ვადაში (27/07/2021; N 2-1155). აღსანიშნავია რომ სამინისტროს მოთხოვნის შედეგად შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილი იქნა დაზუსტებული ინფორმაცია/დოკუმენტაცია, რომლის განხილვის/შესწავლის მიზნით საექსპერტო კომისიის შექმნის შესახებ მინისტრის (N 2-1155) ბრძანებაში განხორციელდა ცვლილება და საექსპერტო კომისიას მიეცა დამატებითი ვადა დასკვნის წარმოსადგენად.</p>
-	<p>ხაზგასმით აღვნიშნავთ, რომ საბუკოს მიერ, წარმოდგენილი შენიშვნები, კომპანიის მხრიდან, არ გამოსწორებულა. როგორც გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, ასევე „საბუკოს“ მხრიდან დასმული პრობლემატური საკითხები, კვლავ გადაუჭრელი რჩება, ამიტომ კიდევ ერთხელ წარმოგიდგენთ საბუკოს მოსაზრებებს</p>	<p>2021 წლის 3 ნოემბერს, სამინისტროს მოთხოვნის შესაბამისად, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილი დაზუსტებული ინფორმაციის განხილვის შედეგად დადგინდა, რომ დამატებით წარმოდგენილი დოკუმენტაცია პასუხობს, როგორც სამინისტროს, ისე „საბუკოს“ მიერ</p>

	<p>პროექტთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, გვსურს ყურადღება გავამახვილოთ დამატებით ხარვეზებზეც. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვებ-გვერდზე 2021 წლის 8 ნოემბერს გამოქვეყნებული ინფორმაცია, ვერ პასუხობს ვერც ერთ დასმულ კრიტიკულ საკითხს. მეტიც, კომპანიის მხრიდან კიდევ ერთხელ ხდება იმ საფუძვლის აღნიშვნა, რამაც გზშ პროცესის ნაკლოვანებები განაპირობა. მაგალითად, როგორცაა წინასწარ გაფორმებული მემორანდუმი სახელმწიფოსა და კომპანიას შორის.</p> <p>კომპანია კვლავაც ადასტურებს, რომ კვერნაკის ქედი, როგორც პროექტის განხორციელების ადგილი, საქართველოს მთავრობასთან გაფორმებული მემორანდუმით წინასწარ შეთანხმდა, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესის დაწყებამდე. შესაბამისად, სხვა ალტერნატიულ საპროექტო ტერიტორიას, ვერ განიხილავდნენ, რადგან ეს მემორანდუმის დარღვევას წარმოადგენდა. მათ გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად არ შეუსწავლიათ ალტერნატივები და ეს სკოპინგის ეტაპზევე განაცხადეს: „წინასწარი მონაცემების მიხედვით, ტერიტორიაზე არსებული ქარის რეჟიმი ხელსაყრელია ელექტროენერჯის წარმოების თვალსაზრისით. გამომდინარე აღნიშნულიდან, ქარის ელექტროსადგურის პროექტის განხორციელება უნდა მოხდეს საქართველოს მთავრობასთან გაფორმებული</p>	<p>დაფიქსირებულ საკითხებს, მათ შორის ალტერნატივების ანალიზთან დაკავშირებით.</p> <p>ტერიტორიის შერჩევის საფუძველი, რომელიც გაფორმებულ მემორანდუმს უკავშირდება რელევანტურია, ვინაიდან შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდს“ საქართველოს მთავრობასთან მემორანდუმი გაფორმებული აქვს საპროექტო ზონის მაღალი ენერგეტიკული პოტენციალის გათვალისწინებით. მემორანდუმის გაფორმება საქმიანობის განმახორციელებელს არ ათავისუფლებს კანონმდებლობის დადგენილი ვალდებულებებისგან, რომ საპროექტო დოკუმენტაციაში განიხილოს ადგილმდებარეობის ალტერნატივები. ამასთან, მემორანდუმის არსებობა არ გამორიცხავს ფაქტს, რომ გარემოსდაცვითი შეფასების ეტაპზე საპროექტოდ შერჩეულ ტერიტორიაზე საქმიანობის განხორციელებაზე სამინისტრომ მიიღოს უარის გადაწყვეტილება. გარდა მემორანდუმით განსაზღვრული ტერიტორიისა, რომელიც საქართველოს მთავრობასთან შეთანხმებით იქნა შერჩეული, გზშ-ის ანგარიშში და დამატებით წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში მოცემულია ინფორმაცია სხვა ალტერნატიული არაელების შესახებ. ქარის ელექტროსადგურის პროექტის განხორციელებისათვის პირველ რიგში მნიშვნელოვანია ტერიტორიას გააჩნდეს ქარის ენერჯის გამოყენების ხელსაყრელი პირობები. საქართველოს ქარის ატლასის მიხედვით,</p>
--	--	--

	<p>მემორანდუმით განსაზღვრული ტერიტორიის ფარგლებში და შესაბამისად საპროექტო არეალის ალტერნატიული ვარიანტები განხილვას არ ექვემდებარება“.</p>	<p>მაღალი ენერგეტიკული პოტენციალის გათვალისწინებით საპროექტო ადგილმდებარეობის ალტერნატივებად განხილულია სხვადასხვა არეალები და აღნიშნულ არეალებში არსებული ადგილები, საიდანაც ენერგეტიკული პოტენციალის, გარემოსდაცვითი და სოციალური კრიტერიუმების გათვალისწინებით, საპროექტოდ შეირჩა გორი-კასპის ტერიტორია, კვერნაკის ქედი.</p>
<p>-</p>	<p>ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე აკრძალული არ არის ინფრასტრუქტურული პროექტის განხორციელება, მაგრამ ამ დოკუმენტაციაზე დაყრდობით, რაც კომპანიამ წარმოადგინა, დაუშვებელია პროექტის განხორციელება.</p> <p>ჰაბიტატების დირექტივის მოთხოვნები თანაბრად ვრცელდება ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებზეც. დირექტივის მე-3 და მე-4 პუნქტი ადგენს პროცედურულ და არსებით გარანტიებს/უსაფრთხოების ზომებს, რომლებიც გამოყენებული უნდა იქნას იმ გეგმებისა და პროექტების მიმართ, რომელთაც, სავარაუდოდ, მნიშვნელოვანი ზეგავლენა ექნებათ ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებზე. დირექტივა მოითხოვს, რომ ახალი პროექტები, ან გეგმები განხორციელდეს იმგვარად, რომ მათ შეუქცევადი გავლენა არ იქონიონ ტერიტორიების მთლიანობაზე.</p>	<p>გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ზურმუხტის ქსელზე ზემოქმედების შეფასება (ზზშ), ე.წ. მიზანშეწონილობის შეფასება. ზზშ-ის ანგარიშში მოცემულია ზურმუხტის ქსელის მიღებული უბნის „კვერნაქი GE000046“-ის დახასიათება, გამოვლენილი 3 ძირითადი ჰაბიტატის და ბიომრავალფეროვნების წარმომადგენლების, მათ შორის ზურმუხტის ქსელის პრიორიტეტული სახეობების შესახებ ინფორმაცია. მითითებულია შესაძლო ზემოქმედების საკითხები და გაკეთებულია შესაბამისი დასკვნები, გაანალიზებულია მოსალოდნელი ზემოქმედების მნიშვნელობა. ზზშ-ის კვლევის შედეგების მიხედვით, ტერიტორიის დიდი ნაწილი წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებს და გამოირჩევა მაღალი ანთროპოგენური დატვირთვით. ასევე უშუალოდ ქეს-ის საპროექტო ტერიტორიაზე და მის სიახლოვეს ზურმუხტის ქსელის მიღებული უბნის სტანდარტული ფორმის მიხედვით მოცემული</p>

	<p>ჰაბიტატების დირექტივის მე-6 მუხლის მიხედვით, ზურმუხტის ქსელზე ზემოქმედების შეფასება უნდა განხორციელდეს სწორი მეთოდოლოგიით. საფუძვლიანი კვლევა, ადრეული კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან და ექსპერტებთან, ხელს უწყობს გადაწყვეტილების უფრო სწორად, სწრაფად და გამართლებულად მიღებას. იგი, ასევე, საქმიანობის განხორციელების მსურველებს, ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასთან დაკავშირებული საკითხების ადრეულ ეტაპზე გათვალისწინების შესაძლებლობას ამღვეს. ეს ყოველივე ემსახურება იმას, რომ შემუშავდეს ისეთი გადაწყვეტები, რომლებიც თავიდან ააცილებს, ან მინიმუმამდე დაიყვანს Natura 2000/ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებზე უარყოფით ზეგავლენას. ცალსახაა, რომ დირექტივის მოთხოვნებს ვერ პასუხობს აღნიშნული დოკუმენტაცია და კომპანიის მხრიდან ვერ ხდება იმის დასაბუთება, თუ რამდენად უარყოფითად აისახება, ან არ აისახება პროექტის განხორციელება კვერნაკის ქედზე გავრცელებულ ბერნის კონვენციით დაცულ სახეობებზე.</p>	<p>ფაუნის სახეობებისთვის საბინადრო კრიტიკული ჰაბიტატები წარმოდგენილი არ არის. ფასკუნჯის საბინადრო ჰაბიტატები მდებარეობს საპროექტო ტერიტორიიდან მინიმუმ 2.8 კმ-ის დაცილებით კვერნაკის ქედის სამხრეთი ფერდობის ქვედა ნიშნულებზე.</p> <p>ზურმუხტის ქსელზე შესაძლო ზემოქმედების შემცირების მიზნით განსაზღვრულია საკომპენსაციო ღონისძიებები, ასევე გათვალისწინებულია გზმ-ის ანგარიშში მოცემული შემარბილებელი ღონისძიებების შესრულება და გარემოსდაცვითი მონიტორინგის წარმოება.</p>
-	<p>კომპანიის მხრიდან არასწორია იმის მტკიცება, რომ ნიგოზას ქარის სადგურის შერჩეულ ტერიტორიაზე საქართველოს და საერთაშორისო წითელ ნუსხაში, ზურმუხტის ქსელის უბნის სტანდარტულ მონაცემთა</p>	<p>წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შესაბამისად საპროექტო არეალში ზურმუხტის ქსელის სტანდარტულ ფორმაში მოცემული ჰაბიტატი წარმოდგენილი არ არის, ვინაიდან საპროექტო ტერიტორიის დიდი ნაწილი ხასიათდება</p>

	<p>ფორმაში შეტანილი სახეობების ჰაბიტატები წარმოდგენილი არ არის.</p> <p>ასევე განცხადებაში ვკითხულობთ: „არასამთავრობო ორგანიზაცია საბუკო აღნიშნავს, რომ 2021 წლის მაისის თვეში მათ მიერ ჩატარებული საველე კვლევების პერიოდში დაფიქსირებული იქნა საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი რამდენიმე მტაცებელი ფრინველის სახეობა, მათ შორის ფასკუნჯი, ორბი, ბექობის არწივი და წითელი იხვი. აღნიშნული სახეობების ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო არეალში დაფიქსირების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია გზშ-ს ანგარიშში (იხილეთ გზშ-ს ანგარიში პარაგრაფი 6.1.5.2.8.), კერძოდ: ანგარიშში მოცემულია, რომ საპროექტო არეალში ჩატარებული კვლევების პერიოდში სახეობები დაფიქსირებულია არაერთხელ. მასთანავე ანგარიშში მოცემული აღნიშნული სახეობების ცხოვრების ნირის და საბინადრო ადგილების დახასიათება. ამასთანავე ცალსახადაა მოცემული, რომ ნიგოზას ქეს-ის საპროექტო არეალის ბუნებრივი პირობებიდან გამომდინარე არც ერთი აღნიშნული სახეობის საბინადრო ჰაბიტატები პროექტის გავლენის ზონაში ან მის მიმდებარე ტერიტორიებზე წარმოდგენილი არ არის. ზოგადად ეს სახეობები შეიძლება დაფიქსირდეს ყველგან საქართველოს ტერიტორიაზე და ეს არ ნიშნავს, რომ ქეს-ის პროექტი ქვეყანაში არსად არ უნდა განხორციელდეს. როგორც აღინიშნა,</p>	<p>მაღალი ანთროპოგენური დატვირთვით. გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით, საკვლევი ზონა არსებული ჰაბიტატის ტიპებიდან გამომდინარე არ გამოირჩევა ფაუნის სახეობრივი მრავალფეროვნებითა და ენდემიზმის დონით. ჰაბიტატი საკმაოდ ღარიბია მცენარეულობის კუთხით.</p> <p>როგორც დამატებით წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში და გზშ-ის ანგარიშშია მითითებული საპროექტო არეალში ფიქსირდება დაცული/მნიშვნელოვანი სახეობები, თუმცა ორნითოფაუნის კუთხით ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების შესაბამისად დადგინდა რომ აღნიშნული სახეობები საპროექტო ზონაში გვხვდებიან, როგორც შემთხვევითი ვიზიტორები ან/და გადამფრენები. ორნითოფაუნაზე შესაძლო ზემოქმედების შერბილების და პრევენციის მიზნით გზშ-ის ანგარიშში განსაზღვრულია შესაბამისი ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები.</p> <p>დაცული სახეობებიდან საპროექტო ტერიტორიაზე წარმოდგენილია ფასკუნჯი, რომელიც კვერნაკის ქედზე მობუდარი ფრინველია. გზშ-ის ანგარიშის შესაბამისად ფასკუნჯის საბინადრო ჰაბიტატები მდებარეობს საპროექტო ტერიტორიიდან მინიმუმ 2.8 კმ-ის დაცილებით, კვერნაკის ქედის სამხრეთი ფერდობის ქვედა ნიშნულეებზე. უშუალოდ საპროექტო</p>
--	---	---

<p>საპროექტო არეალში და მის მიმდებარე ტერიტორიებზე არ ფიქსირდება ამ სახეობებისათვის ხელსაყრელი საბინადრო ჰაბიტატები და პროექტის განხორციელება არ გამოიწვევს ასეთი ჰაბიტატების დაკარგვას“.</p> <p>ეს იმის გათვალისწინებით, რომ ნიგოზას ქარის სადგურის მოწყობის ადგილი წარმოადგენს ზურმუხტის ქსელის ნაწილს და დაცული სახეობების საარსებოდ ხელსაყრელ ტერიტორიას. გარდა ამისა, დასახელებული სახეობების დაფიქსირება შესაძლებელია საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, მაგრამ ნაკლები სიხშირით. მაგალითად, ფასკუნჯის მობუდარი წყვილების მსგავსი კონცენტრაცია სხვაგან ნაკლებად ფიქსირდება.</p> <p>ალექსანდრე აბულაძის ინფორმაცია, რომ ფასკუნჯი მეოცე საუკის 70-იანი წლებიდან იყენებს საბუდრად კვერნაკის ქედს, კიდევ უფრო მეტად უსვამს ხაზს ქედის მნიშვნელობას და იმას რომ ტერიტორია, მაქსიმალურად უნდა იყოს დაცული მსგავსი ინფრასტრუქტურული განვითარებისგან, თუ არ ხდება მოსალოდნელი რისკების ზედმიწევნით განსაზღვრა, სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით.</p> <p>ამასთან მნიშვნელოვანია, კვერნაკის ქედზე არსებული პოტენციური საბუდარი ადგილების არსებობა. ვინაიდან, რიცხოვნობის მატების შემთხვევაში და მოზრდილობის პერიოდში, ფრინველებს შეეძლოთ ამ ტერიტორიაზე</p>	<p>ტერიტორიებზე ფასკუნჯის ბუდობისათვის ხელსაყრელი ჰაბიტატები წარმოდგენილი არ არის. წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შესაბამისად არსებულ ბუდეებთან ერთად, პოტენციური საბუდარი ადგილები მრავლად გვხვდება სამხრეთ ფერდობზე. აღსანიშნავია რომ არსებული ბუდეების გარდა, ვინაიდან სამხრეთ ფერდობზე გვხვდება პოტენციური საბუდარი ადგილები, მათ შორის აღრიცხულია ე.წ „მეოთხე“ სავარაუდო ბუდის ადგილი (უახლოესი ტურბინიდან დაშორებულია 2.8 კმ-ით), სკოპინგის ეტაპის შემდგომ გარკვეულწილად შეიცვალა საპროექტო გადაწყვეტილება და ფასკუნჯებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით ქარის ელექტროსადგურის განთავსება დაიგეგმა მხოლოდ კვერნაკის ქედის ჩრდილოეთ ფერდობზე. დამატებით წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, 2021 წლის სამონიტორინგო კვლევების ფარგლებში დადგინდა, რომ ე.წ „მეოთხე ბუდე“ არ წარმოადგენს ფასკუნჯის ბუდეს და არ ფიქსირდება ფასკუნჯის ბუდობის არავითარი ნიშანი. ბუდე მიტოვებულია და ძნელია დასაბუთება, რომელი სახეობის ფრინველი შეიძლება იყენებდეს მას. ფასკუნჯებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შერბილების მიზნით გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებულია, რომ ტექნიკური პარამეტრების დაზუსტების შემდგომ ტურბინების რაოდენობის შემცირების შემთხვევაში მოხდება</p>
---	---

	<p>დაბუდება და რაიმე სახის დაბრკოლებას არ წააწყდნენ.</p>	<p>პროექტიდან კვერნაკის ქედის ზედა ნიშნულებზე, სამხრეთი ფერდობის სიახლოვეს განსათავსებელი ტურბინების ამოღება.</p>
<p>-</p>	<p>2021 წლის ბუდობის სეზონის დამთავრებამდე საბუკოს მიერ GPS გადამცემი დაუმაგრდა ფასკუნჯის ახალგამოჩევილ ინდივიდს. ეს ინდივიდი, ეთიოპიაში, გადამცემი ხაზის ანძის ქვეშ დაფიქსირდა 2021 წლის ნოემბრის დასაწყისში. სავარაუდოა, რომ მისი დაღუპვის მიზეზი სწორედ გადამცემი ხაზის ანძა, დენის დარტყმა გახდა. ამგვარად, ცალსახაა კვლევის გაგრძელების აუცილებლობა, მით უფრო რომ პირველივე დათავსებული ინდივიდი მსგავს ვითარებაში დაიღუპა. ეს კი, შესაძლოა მათ მოწყვლადობაზე მეტყველებდეს, მსგავსი სახის ინფრასტრუქტურის მიმართ.</p> <p>კვერნაკის ქედზე, ორი დაგეგმილი ქარის სადგურის მშენებლობის შემთხვევაში, მინიმუმ 27 ტურბინისა და მისი თანხმლები ინფრასტრუქტურის განთავსება, როგორცაა გადამცემი ხაზები, შესაძლოა მნიშვნელოვანი საფრთხე აღმოჩნდეს წითელი ნუსხით და ბერნის კონვენციით დაცული სახეობებისთვის.</p> <p>კვლავ აღვნიშნავთ, რომ კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ჩატარდეს სრულყოფილი კვლევა, მათ შორის, თანამედროვე მეთოდების</p>	<p>სამინისტროში შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილია ქარის ელექტროსადგურის („ნიგოზა“) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში, სადაც შეფასებული და გაანალიზებულია გარემოზე, მათ შორის ბიომრავალფეროვნებაზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე) პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების სახეები და დასახულია ზემოქმედების მარვის/შერბილების ღონისძიებები. წარმოდგენილი გზშ-ის ანგარიში არ ითვალისწინებს ელექტროგადამცემი ხაზების გაყვანას და შესაბამისად ამ კუთხით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ორნითოფაუნაზე არ არის ასახული გზშ-ის ანგარიშში. გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტებში, სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ 110 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანასა და ექსპლუატაციაზე მიმდინარეობს დამოუკიდებელი კანონმდებლობით დადგენილი პროცედურები და გაცემულია შესაბამისი სკოპინგის დასკვნა.</p>

	<p>გამოყენებით და მაქსიმალურად ზუსტად განისაზღვროს მოსალოდნელი ზემოქმედება. მხოლოდ ამის შემდგომ, მოხდეს პროექტის განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.</p>	<p>„ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის პროექტის გზშ-ის ანგარიშში განხილულია კვერნაკის ქედზე დაგეგმილი ანალოგიური პროექტის („კასპის“ ქარის ელექტროსადგური) განხორციელებით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება. გაანალიზებულია კუმულაციური ზემოქმედების სახეები. კუმულაციური ზემოქმედება ორნითოფაუნაზე, განსაკუთრებით ფასკუნჯებთან მიმართებაში, საყურადღებოა „ნიგოზას“ და „კასპის“ სადგურების ექსპლუატაციისას. გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით, კვლევის შედეგებით დადგინდა, რომ „ნიგოზას“ და „კასპის“ სადგურების საპროექტო ტერიტორიები ფრინველთათვის მაღალი საკონსერვაციო ღირებულებით არ გამოირჩევა და არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან სამიგრაციო დერეფანს. საპროექტო ტერიტორიები ანთროპოგენური ზემოქმედებით სახეცვლილია. პროექტის ფარგლებში კუმულაციური ზემოქმედების შესაძლო რისკების პრევენცია, შერბილება/შემცირება და მართვა გათვალისწინებულია შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელებითა და გარემოსდაცვითი მონიტორინგის წარმოებით, როგორც თითოეულ საპროექტო ტერიტორიაზე, ასევე ორივე საპროექტო ტერიტორიაზე ერთობლივად.</p>
--	---	---

		<p>გზმ-ის პროცედურის ფარგლებში წარმოდგენილი დოკუმენტაცია განხილულ იქნა საექსპერტო კომისიის მიერ სხვადასხვა დარგობრივი ექსპერტის მონაწილეობით. საექსპერტო კომისიის მიერ წარმოდგენილი საექსპერტო დასკვნის საფუძველზე, სამინისტრომ გასცა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება. ამასთან, პროექტის სპეციფიკის და მოსალოდნელი ზემოქმედების გათვალისწინებით, ბიომრავალფეროვნების, განსაკუთრების ორნითოფაუნის კუთხით, კომპანიას შესასრულებლად განესაზღვრა სათანადო პირობები.</p>
--	--	---

დანართი:

გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით, ბიომრავალფეროვნებაზე, განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე ზემოქმედების მართვის და შერბილების მიზნით შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდს“ ვალდებულებად განესაზღვრა შემდეგი პირობები:

- შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ ექსპლუატაციაში შესვლამდე GPS გადამცემების გამოყენებით, დამატებით უზრუნველყოს ფასკუნჯების ფრენის მოდელირება (ფასკუნჯების მოძრაობის/ფრენის მარშრუტების შესწავლა) და აღნიშნულის საფუძველზე ჩრდ. ფერდზე საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში ფასკუნჯების კონცენტრაციების არეების დადგენა. ფასკუნჯების კონცენტრაციის არეალში, სამინისტროსთან შეთანხმებით უზრუნველყოს თანამედროვე რადარული სისტემების მონტაჟი;
- შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ ფასკუნჯების განსაკუთრებით მაღალი კონცენტრაციის ლოკაციებზე (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) განიხილოს ტურბინების შემცირების შესაძლებლობა და შესაბამისი ინფორმაცია წარმოადგინოს სამინისტროში შესათანხმებლად;
- შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ ქარის ელექტროსადგურის ტერიტორიაზე, ღამურებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით უზრუნველყოს განათების მაქსიმალური შეზღუდვა (ან განათების სპექტრების სრული ოპტიმიზაცია);

- შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ მშენებლობის დაწყებამდე სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოადგინოს ბიომრავალფეროვნების შემარბილებელ ღონისძიებათა განახლებული დოკუმენტი/გეგმა, სადაც გაერთიანებული იქნება ყველა შემარბილებელი, ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და საკომპენსაციო დეტალური ღონისძიებები მათ შორის ნისლიან ამინდში, ფრინველების ტურბინებთან შეჯახების თავიდან აცილების ქმედებები და შესაბამისი, სათანადოდ დასაბუთებული, შემარბილებელი ღონისძიებები;
- შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ მშენებლობის დაწყებამდე სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოადგინოს ბიომრავალფეროვნების გადამუშავებული მონიტორინგის გეგმა, სადაც დეტალურად უნდა აისახოს ბიომრავალფეროვნების კომპონენტებზე, განსაკუთრებით სენსიტიურ რეცეპტორებზე დაკვირვების საკითხები, მათ შორის გზშ-ის ანგარიშში მოცემულ ისეთ ქმედებებთან მიმართებით, როგორცაა: ცხოველებთან (მათ შორის ღამურები და ფრინველები) მიმართებით გამოთქმული რეკომენდაციების საკმარისობაზე დაკვირვება (მათ შორის, ფრინველთა გუნდების მოახლოვების დასაფიქსირებლად განკუთვნილი რადარული სისტემის გამოყენების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი და სხვა); ამასთან, მონიტორინგის გეგმა უნდა ითვალისწინებდეს მშენებლობის ეტაპზე (მთელ პერიოდში) და ექსპლუატაციის ფაზის სულ მცირე პირველი 5 წლის განმავლობაში მონიტორინგის განხორციელებას ფრინველებზე და მათ ბუდეებზე/საცხოვრებელ ადგილებზე, მათ შორის ფასკუნჯის ბუდეებზე (მოქმედებზე და ე.წ მეოთხე ბუდეზე), საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი შემარბილებელი და/ან საკომპენსაციო ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით. შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდმა“ მონიტორინგის ფარგლებში დაკვირვებების/კვლევების ჩატარებისას (ცხოველებზე, განსაკუთრებით ფრინველთა სენსიტიურ სახეობებსა და ხელფრთიანებზე ზემოქმედების ხარისხის განსაზღვრისას) უზრუნველყოს საპროექტო ტერიტორიაზე და მის მიმდებარედ განთავსებული/დაგეგმილი ინფრასტრუქტურული ობიექტების არსებობით/ფუნქციონირებით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების გათვალისწინება. მიღებული შედეგების საფუძველზე სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოადგინოს შემარბილებელ ღონისძიებათა საკმარისობისა და დამატებითი ქმედებების განხორციელების საჭიროების შესახებ ინფორმაცია შესაბამისი დასაბუთებით;